

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

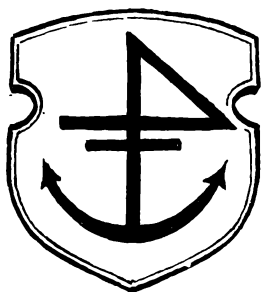
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FRA ALS OG SUNDEVED

XXVII. HEFTE

BOMÆRKER
fra Als og Sundevad

AF

J. RABEN

Udgivet af Historisk Samfund for Als og Sundevad
Trykt i Dybbøl-Postens Bogtrykkeri, Sønderborg

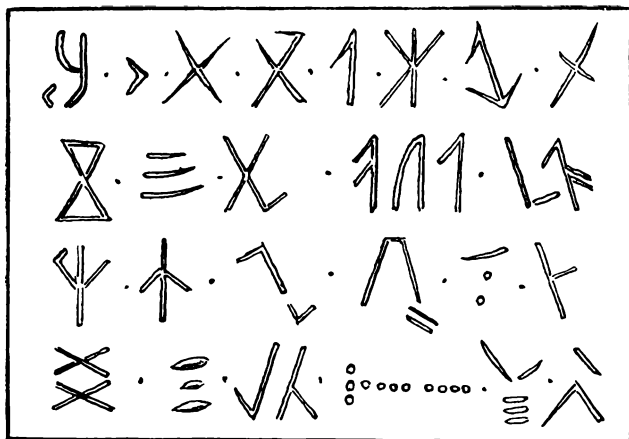
1949

Et Bomærke er et Tegn, hvormed Ting mærkes, for at vise, til hvilken Ejendom de hører, man kan ogsaa kalde dem Hus- eller Gaardmærker. Det er oprindeligt Ejendommens og ikke Ejerens Mærke, men dog var det almindeligt, at Ejeren benyttede Mærket som Signet eller Underskrift i den Tid, da den jævne Mand havde svært ved at læse eller skrive. Det blev saa med Tiden ogsaa Ejerens personlige Mærke, man kan kalde det hans Familievaaben.

Bomærker fremtræder oftest som sammenskrevne Runer, Binderuner, eller som andet sammenhængende Tegn, der let kunde skæres eller ridses i Genstanden, der hørte Ejendommen til. De har deres Oprindelse i Runealfabetet og hører altsaa Oldtiden til.

De ældste Bomærker, der kendes i vor Hjemstavn, er sikkert Ejermærkerne paa Fundene fra Nydam Mose, som Folkevandringstidens Krigere har skaa-ret eller ridset i deres Spydstager, Buer, Pile og andre Ting.

Tacitus fortæller om smaa Træstave med indridsede Tegn, der af germanske Stammer blev brugt ved Lodtrækning og andet ved Grandestævnet eller andre Spørgsmaal i Byens Anliggender.

Ejermærker paa Vaaben og Redskaber fra Nydam Mose.

I en Retsprotokol fra Nørherreds Ting fra Aaret 1670, efter hvilken en Kone fra Holm, Maren Mathiesen, blev dømt for Trolddom og brændt paa Retterstedet ved Fægteborg, hedder det: — »at det er saa, Ord for Ord, som her skrevet er, har vi til yderligere Stadfæstelse af Sandheden, i Bylaugets Navn undertegnet med vore Bomærker og Signeter.«

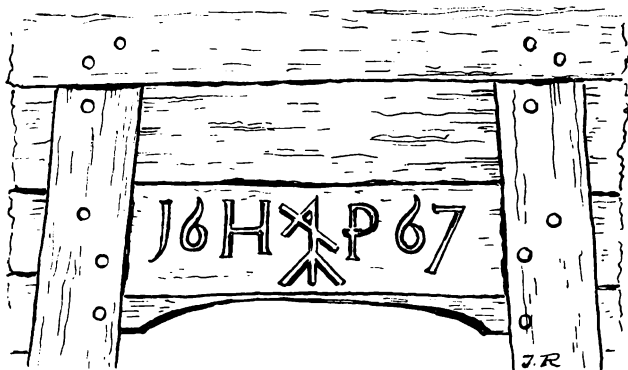
Laksegl, i ældre Tider Voksseglet, var gyldig som Underskrift i Retssager og paa Dokumenter af enhver Art. I mange Tilfælde findes Navnet ved Siden af Seglet, ofte med Bemærkningen »mit geführter Hand«, det er altsaa Retsskriveren eller en anden skrivekyndig, der har ført Haanden. Men Manden, der selv kunde skrive, har dog selvbevidst føjet til »med egen Haand«.

I Aarhundreder har Bomærker spillet en betydelig Rolle i vor Hjemstavn, saavel i det offentlige Liv

som i Hjemmene. De gemmer et Stykke Kulturhistorie. Nu er de næsten gaaet i Glemmebogen og der er kun faa Familier, der kender deres eller Ejendommens Bomærke. Det er paa højeste Tid, at man søger at finde saa meget som mulig frem af denne gamle Skik. De ca. 450 Bomærker, jeg hidtil har fundet paa Als og Sundeved, er kun en lille Brøkdæl.

Naar vi betragter Bomærker som Borgerens eller Bondens Vaaben eller personlige Mærke, saa har det i Dag en særlig Betydning. Mere og mere vaagner Interessen og Forstaaelsen for Personalhistorie og her har Bomærket sin store Værdi. Hvem der endnu kender sin Families gamle Mærke, burde tage det i Brug igen, som Signet, Slægtsmærke og anbringe det som Ejermærke paa mange Ting, ligesom vore Forfædre gjorde det.

Borgeren og Bonden har i Renæssance- og Baroktiden med en vis Stolthed prydet sin Dørbjælke med det Bomærke, der maaske i Aarhundreder har været i Slægtens Eje, ofte anbragt i et Vaabenskjold.

Dørbjælke fra Huset St. Jørgensbjerg 3, nedbrudt 1928.

Sønderborg By

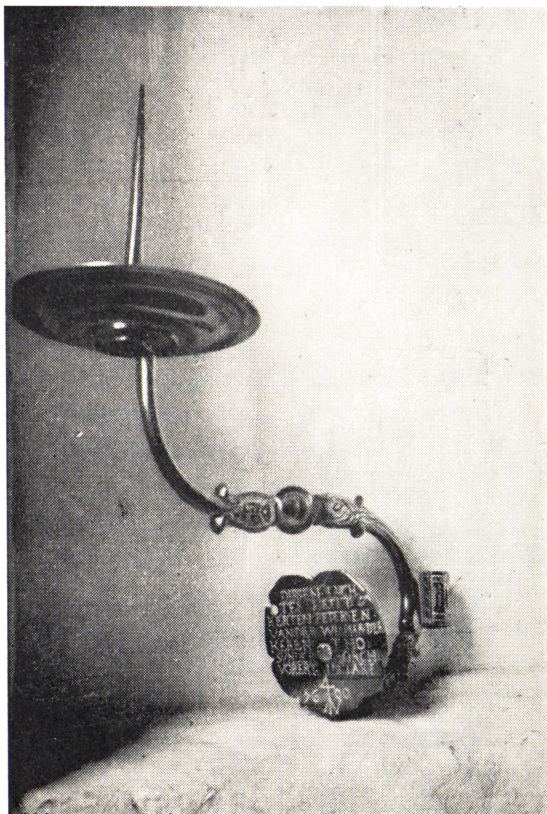
Tavle I, Nr. 1—54.

1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36
37	38	39	40	41	42
43	44	45	46	47	48
49	50	51	52	53	54

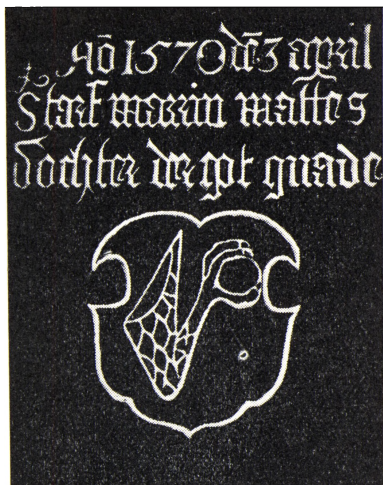
Tavle I.

1. Dørbjælke. St. Jørgensbjerg Nr. 3, med Bogstaver H. P. og Aarstal 1667. Huset blev nedbrudt 1928. Bjælken opbevares i Museet paa Sønderborg Slot.
2. Dørbjælke fra Huset Stengade 8, ca. 1650. Bogstaver C. B. (= Claus Brandt) og Indskrift: »Wer got vertrowet hat wol gebawet«. Bjælken opbevares i Museet paa Sønderborg Slot.
3. Brudstykke af en Gravsten (Kalksten) ca. 1650. med Bogstaver A. P. Stenen laa over en Brønd i Haven Sdr. Havnegade 10. Nu i Museet paa Sønderborg Slot.
4. Sct. Marie Kirke. Messing Lysarm, Gave til Kirken fra »Kerten Petersen van der Wismar«, 1600. Karsten Petersen var Amtsskriver i Sønderborg. Han døde omkr. 1604 og ligger begravet i Kirken.
5. Hans Jebsen, Fyrstelig Amtsforvalter i Sønderborg. 1650. Bomærket findes paa hans Epitaf i Sct. Marie Kirken og paa et Brudstykke af hans Gravsten i Museet paa Sønderborg Slot.
- 6.-7. Fyrstelig Kammertjener og Hofskræder Jens Jørgensen og Hustru Dorthea Jensen, død hv. 1644 og 1668. Paa Epitafiet i Sct. Marie Kirken. rejst 1657.
8. Ernst Baltzer, fyrstelig Byfoged i Sønderborg, † 1643. Paa Epitafiet i Sct. Marie Kirken. (Sml. Nr. 23).
9. Joachim Baltzer, fornævntes Søn, paa samme Epitaf.
10. Mathias Brandt, Raadmand i Sønderborg, paa en Lysarm, som han forærede Kirken 1601.

11. Sct. Marie Kirke. Gravsten, 1570 (Marrin Mat-tes dochter). Maren var en Datter af Raadmand Hans Matzen, der 1600 forærede Kirken den smukke Døbefont. Bomærket i Stenens ene Hjørne er maaske Stenhuggerens Signatur. Raadmand Matzens Vaaben eller Bomærke ses paa Stenen: Ørneklø med Kugle.

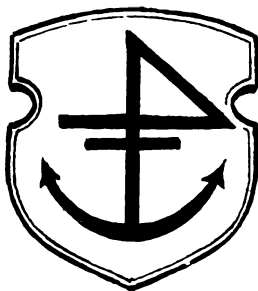
Lysarm i Sct. Marie Kirke.

Marrin Mattes Gravsten.

12. Peter de Castello, Bygmester i Sønderborg, han ombyggede Sct. Marie Kirken 1599-1600. Voks-segl paa Kirkens Byggekontrakt.
 13. Hans Jacobsen, Amtsskriver i Sønderborg. 1618. Laksegl paa Købekontrakt.
 14. Gerhard vom Haue, hertugelig Embedsmand. Laksegl paa Købekontrakt, 1611.
 15. Peter Boedicker (Bødker). Segl paa Købekon-trakt 1621.
 16. Hans Goldbeck, Hofbarber i Sønderborg, † 1622, Segl paa Købekontrakt 1621. Epitaf over ham i Sct. Marie Kirke.
 17. Bunde Jørgensen
 18. Jürgen Ebsen
 19. Hans Johansen
 20. Peter Johansen
Skippere og Borgere i
Sønderborg. Segl paa et
Dokument fra 1651 i
Skipperlaugets Arkiv.

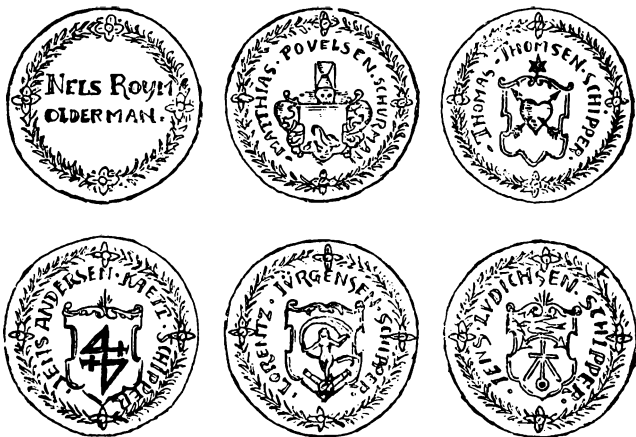
21. Johan Jebsen, 2. Borgmester i Sønderborg. Vokssegl paa et Tingsvinde, 1645.
22. Jep Hansen, Kornskriver i Sønderborg. Segl paa Købekontrakt 1646.
23. Ernst Baltzar, Byfoged. Laksegl paa Købekontrakt af 3. 8. 1646. Borgmester Johan Jebsen sælger sit Hus til Jep Hansen. Sml. Nr. 8: her viser Mærket to Punkter i Stedet for en Tværstreg, som det ses paa Epitafiet.
24. Peter Josten, Raadm. } Laksegl paa Købekon-
25. Jacob Jensen, Borgm. } trakt af 19. 9. 1646.
26. Nis Miang, Skipper, 1612, Skøde.
27. Valentin Jørgens, 1618, Skøde.
28. Ewald Klenow, 1607, hertugelig Embedsmand.
29. Christian Hansen, 1634 } Sølvplader paa
30. Friedrich Gorrissen, Stadt- } Skyttelaugets
- musikus og Senator, † 1749 } Kongeskilt.

Friedrich Gorrissen.

31. Mathias Jepsen, Sønderborg, 1685. Segl paa Købekontrakt.
32. Thomas Brandt, Borgmester, 1631. Vokssegl.
33. Andreas Jebsen, 1636. Vokssegl.

34. Jens Hansen, Sct. Mariekirkes Regnskabsfører. underskriver Kirkeregnskabet 1600 med Bømærke.
35. Andreas Petersen, Teglmester. Bronzelysarm i Sct. Marie Kirke, foræret af ham 1600. Andreas Petersen var Bestyrer paa Hertug Hans d. Y.'s Teglværk overfor Slottet paa Sundevedsiden.
36. Sivert Liliendal, hertugelig Embedsmand, Segl paa Købekontrakt 1631. Han ligger begravet i Kirken.
37. Hans Andersen, Sønderborg, Laksegl paa Fuldmagt til Præstevalg, 1838.
38. Andreas Rasmussen, Kontrakt, 1831.
39. Carsten Knudsen, 1795 valgt som Degn i Sønderborg, Laksegl under skriftlig Embedsed.
40. Thycho Otzen, Købmand i Sønderborg, 1778, Laksegl under Købekontrakt.
41. Jens Andersen Kaad, Skipper.
42. Mathias Paulsen, Skipper, Skjøjrmænd i Skipperlauget.
43. Jens Lydiksen, Skipper.
Nr. 41—43 findes paa Sølvmedaillons paa Skipperlaugets Oldermænds-Pokal fra 1672. (Museet paa Sønderborg Slot).
44. Niels Tagsen, Billedskærer i Sønderborg, Segl 1614. Af hans Arbejder kendes: i Slotskapellet paa Sønderborg Prædikestolen, Orgelet og Stolene paa Pulpituret; i Sct. Marie Kirken Alteret, Hertugstolene og de to Renæssance Epitafier. Han døde 1640.
45. Thomas Jensen, Bager. Segl 1708.
Skipperlaugets Retsprotokol fra 1684—1702 opbevares i det Kongl. Bibliotek i København (Ny

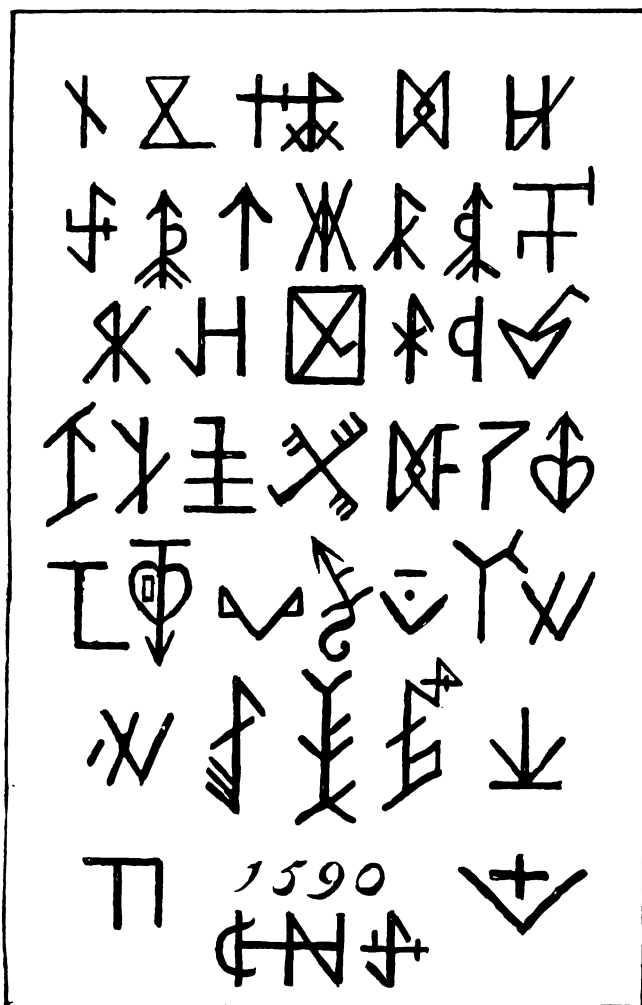

Fra Skipperlaugets Pokal.

kgf. Samling 1447 c). I denne har en Del Sønderborg-Skipperere underskrevet med deres Bømærker:

46. Andreas Krabbe, 1696.
47. Jürgen Iversen, 1696.
48. Knud Christensen, 1701.
49. Peter Tygesen, 1696.
50. Hans Angersen (Aagesen), 1693.
51. Thomas Hansen, Raadmand i Sønderborg. Segl paa Købekontrakt 1621, da han sælger sin Have til Hertug Philip (Hrtg. Hans d. Y.'s Søn).
52. Lorenz Jürgensen, Skipper, Segl 1667.
53. Christian Bendixen, Smedemester, Købekontrakt 1742.
54. Bendix Jensen Schnider (Skræder) Købekontrakt 1678.

Sønderborg Slotskapel

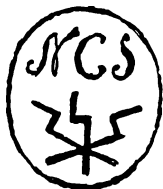

Tavle II.

Borgmester Conrad Petersen's Signet
(1694—1703)

I Sønderborg Slotskapel findes en Mængde Bomærker og Navne indskaaret i Panelet ved Opgangen til Pulpituret og i Orgelpulpituret, alt fra Tiden mellem 1570 og 1650. Der er dog ingen Steder, hvor Navne og Bomærke staar sammen i Forbindelse, at man kan regne med, at de hører sammen. Navne som G. W. Worgewitz, Elias v. Nowack, Caspar v. Cadow, Ferdinand vom Haue, Hartwich Lützow, Melchior Liliendal o. s. v. har antagelig været hertugelige Embedsmænd eller Væbnere, medens Navne som Hans Nissen, 1600, Detlef Petersen, 1604, Daniel Petersen, 1610, Hans Eriksen og Matz Hansen, 1614 o. a. hører vor Hjemstavn til.

Bronze Signetring med Bomærke
(Sønderborg Museum)

Ulkebøl Sogn

Tavle III, Nr. 1—19.

 1	 2	 3	 4	 5	 6
 7	 8	 9	 10	 11	 12
 13	 14	 15	 16	 17	 18
 19	 20	 21	 22	 23	 24
 25	 26	 27	 28	 29	 30
 31	 32	 33	 34	 35	 36
 37	 38	 39	 40	 41	 42
 43	 44	 45	 46	 47	 48
 49	 50	 51	 52	 53	 54

Tavle III.

1. Tames Petersen, Vollerup, Skøde 1728.
2. Peter Petersen, Vollerup, Skøde 1728.
3. Peter Jørgensen, Kær, Skøde 1728.
4. Peter Hansen, Abildgaard. Sten med indhugget Bomærke og Aarstal 1764 ved Indkørslen til Gaarden fra Lambjerg Vejen.
5. Christen Nielsen, Vollerup, Dokument 1679.
6. Bertel Sievers, Ulkebøl, Dokument 1794.
7. Peter Jensen, Ulkebøl, Dokument 1678.
8. Hesselgaards Bomærke. Indtil 1873 stod en Skelsten i Hegnet mod Augustenborg Fjord med indhugget Bomærke.
9. Jens Petersen, Kær, Skøde 1734.
10. Lars Steffensen, Bagmose, Skøde 1754.
11. Hans Sørensen, Ulkebøl, Skøde 1728.
12. Andersen, Bagmose. I Museet paa Sønderborg Slot opbevares »Brændejernnet« til Mærkning af Kreaturer.
13. Hans Petersen, Vollerup (se Nr. 4), Skøde 1734. For Udstykningen laa Abildgaard i Vollerup By.
14. Hestehavegaard (Kær).
15. Chresten Hansen, Ulkebøl (ved Kirken) † 1696.
16. Jørgen Pedersen, Kær, † 1704.
17. Peder Christensen, Kær (Tolvmand) † 1720.
18. Jørgen Christensen, Sundsmark, (Kirkeværge) † 1722.
19. Hans Pedersen, Kær.
15—19. Bomærker fra et Syn paa Ulkebøl Kirke, foretaget den 14. Marts 1689. (Landsarkivet i Aabenraa).

Ketting Sogn

(Tavle III, Nr. 20—25)

20. Paul Jürgens, Ketting, omkr. 1700.
21. Las Jørgensen, Gundstrup, Tingsvidne 1675.
22. Peter Sørensen, Ketting, 1618.
23. Johannes Monrad, Præst i Ketting, 1653—1682.
24. Nis Jørgensen, Ketting
25. Steffen Simonsen Kremer } Købekontrakt 1671.

-H-S-1773

Gaardejer Brüggmann, Sebbelevmark, har foræret Museet paa Sønderborg Slot en Tællebøtte af Træ, der brugtes ved Lysstøbningen, med ovenstaaende Indskæring. Det er Gaardens Bomærke bag Aars-tallet.

Asserballe Sogn

(Tavle III, Nr. 26—32)

26. Pastor Steen Rhodesius, Sognepræst i Asserballe. Laksegl paa Købekontrakt 1671.
27. Jørgen Jensen, Asserballe
28. Jørgen Jørgensen, Asserballe } Tingsvidne 1675.
29. Simon Christensen, 1672.
30. Hans Hansen, 1672.
Nr. 29 og 30. Bønder i Asserballe. Underskrifter med Laksegl i Kirkebogen.
31. Jørgen Lauridsen.
32. Thomas Christensen.

Nr. 31 og 32. Forstandere for Asserballe Sogn underskriver med Laksegl i Kirkebogen af 14. 11. 1660.

Notmark Sogn

(Tavle III. Nr. 33—36)

33. Hans Eriksens Gaard, »Kropholm«, i Almsted. Mærket findes paa et Brændejern til Mærkning af Kreaturer.
 34. Johan Franz v. Aichelberg, Amtmand paa Nordborg, † 1693. Epitaf i Notmark Kirke.
 35. Jørgen Nissens Gaard i Frederikshof.
 36. Niels Jørgens i Nutmarck, Laksegl 1684.
-

Egen Sogn

(Tavle III. Nr. 37—54).

I Museet paa Sønderborg Slot opbevares et Talliebundt med 18 Pinde (Karvepinde) for de 18 Bol i Elstrup. Enhver Pind er forsynet med Gaardens Bømærke. De blev opbevaret hos Byens Oldermænd eller Grandefoged. Naar en af Bønderne havde handlet imod Vilkaarsbrevet eller en anden af Byens Vedtægter, fik han skaaret en Skure i sin Pind, maaske flere, hvis det drejede sig om en større Forseelse. Ved Bygrandet blev saa Straffemaalet bestemt efter det Antal af Skure, Manden havde paa sin Pind. Dommen havde Lovmagt i Henhold til Grandebrevet. Havde Synderen bødet sin Straf, blev hans Pind skaaret glat igen, og han kunde synde paany.

Man faar her Forklaringen paa et tysk Mundheid, man ofte hører her: »er hat etwas auf dem Kerbholz« (han har noget paa sin Karvepind) naar en lusker rundt med et eller andet paa Samvittigheden.

Talliebindene fra Elstrup.

Naar man ser paa Billedet er der kun én Pind, der næsten er hel — det er maaske Oldermændens, der skulde gaa foran med et godt Eksempel — medens andre næsten er skaaret op. Man kan kalde et saadant Talliebundt Byens Bødeprotokol.

Tavle IV, Nr. 1—37.

1. Hans Christensen, Egen, Laksegl under Skiftebrev for Hans Nielsen i Egen af 27. 2. 1714. 1794 bruger hans Sønnesøn Jørgen Christensen, Egen, samme Signet.
2. Jacob Jepsen, Egen, Laksegl 1771.
3. Peter Chr. Thomsen, Egen, Laksegl 1779.
4. Peter Petersen, Egen.
5. Jens Wrang, Guderup, Laksegl 1728.
6. Hans Clausen, Guderup, Laksegl 1764.
7. Hans Thordsen, Guderup, Laksegl 1789.
8. Frederik Jepsen, Guderup, Laksegl 1792.
9. Christen Klyhn, Guderup, Laksegl 1777.
10. Peter Bertelsen, Sjellerup, Laksegl paa Skiftebrev for Hans Klausen Møller i Egen af 12. 3. 1700. — 1786 bruger Peter Christensen, Sjellerup, samme Signet.
11. Mathias Jørgensen, Sjellerup, Laksegl 1797.
12. Hans Trane, Sjellerup, Laksegl 1771.
13. Hans Bonde, Egen.
14. Hans Dreier, Egen.
15. Jens Jensen, Guderup.
16. Christen Jørgensen, Sjellerup.
17. Mads Ebbesen, Sjellerup.
18. Claus Skov, Sjellerup.
19. Emil Christensen, Sjellerup, Laksegl 1774.
20. Jes Petersen, Dyndved, Laksegl paa Skiftebrev for Peter Thomsen i Egen, 1733. 1794 bruger Johannes Bock i Dyndved samme Mærke.
21. Nis Husfoged, Stolbro, Laksegl 1649.
22. Christen Nielsen, Elstrup, Laksegl 1785.
23. Christen Suder, Elstrup, Laksegl 1833.
24. Jørgen Jacobsen, Elstrup, Laksegl 1807.

25. Jørgen Hansen, Elstrup, Laksegl 1772.
 26. Hans Christensen Deierhøj, Elstrup, Laksegl 1773.
 27. Dominicus Jørgensen, Elstrup, Laksegl 1790.
 28. 1686 signerer Jørgen Nielsen i Elstrup under et Skøde for Hans Klausen Møller i Egen; samme Signet bruger Jens Clausen Smedemand i Elstrup 1790.
 29. Jørgen Skov, Elstrup, Laksegl 1768.
 30. Mahtias Jørgensen, Guderup, Laksegl 1797.
 31. Jens Lassen, Herredsfoged for Egen Herred, 1686. Laksegl paa et Skøde for Hans Klausen Møller i Egen. 1700 signerer en Jørgen Lassen med samme Mærke.
 32. Hvids Gaard i Guderup. Bomærket med Bogstaverne H. C. S. og Aarstallet 1775 er indhugget i en Granit-Ledstolpe ved Indkørslen til en Mark fra Vejen mellem Elstrup og Egen.
 33. Hans Christensen, Egen, Laksegl paa Skiftebrev for Peter Thomsen, Egen, 1733.
 34. Frederik Christensen, Egen, 1733, Laksegl paa det under Nr. 33 nævnte Skiftebrev.
 35. Mathias Christensen i Sjellerup. Laksegl paa Skiftebrev for Hans Nielsen i Egen, 1714.
 36. Christen Mortensen, Sjellerup, Laksegl paa Skiftebrev fra Egen, 1708.
 37. Jørgen Jørgensen, Guderup, Laksegl paa samme Skiftebrev, 1708.
-

Svenstrup Sogn

Tavle IV, Nr. 38—46.

 1	 2	 3	 4	 5	 6
 7	 8	 9	 10	 11	 12
 13	 14	 15	 16	 17	 18
 19	 20	 21	 22	 23	 24
 25	 26	 27	 28	 29	 30
 31	 32	 33	 34	 35	 36
 37	 38	 39	 40	 41	 42
 43	 44	 45	 46	 47	 48
 49	 50	 51	 52	 53	 54

Tavle IV.

38. Gøllinggaard.
 39. Peter Madsen, Stevning.
 40. Rudolphs Gaard.
 41. Claus Torre, Junkergaard i Stevning.
 42. Matz Hansen, Stevning, Laksegl 1624.
 43. Claus Hansen, Svenstrup.
 44. Peter Jørgensen, Sande- } Laksegl paa Skif-
mand i Stevning } tebrev 1734.
 45. Jacob Petersen Wrang, Stevning, Laksegl 1708.
 46. Christen Mathiesen i Stevning, Sandemand, 1686.
Laksegl paa Skøde.
-

Havnbjerg Sogn

Tavle IV, 47—54 og Tavle V, 1—9.

47. Lauritz Nielsen, Brandsbøl (nu Jacob Jørgensens Gaard) Laksegl, 1679.
48. Havnbjerg Mølle, 1801: Ejer Jørgen Petersen. Laksegl.
49. Jørgen Matzen, Brandsbøl (nu Bol Nr. 12) Laksegl paa Skøde, 1679.
50. Jens Christensen, Sandemand i Havnbjerg (nu Bol Nr. 13) Laksegl paa Skiftebrev fra Havnbjerg Mølle 1806.
51. Thomas Christensen, Brandsbøl, (nu Chresten Hansens Gaard, Bol Nr. 1) Laksegl paa samme Skiftebrev, 1806.
52. Lavensby Smedie, Smed Christian Schmidt's Laksegl paa Smedekontrakten for 1766.
53. Mattess (nu Nis Johansens Gaard i Lavensby) Laksegl paa Smedekontrakten, 1766.
54. Jendre Jørgens (nu Claus Christensens Gaard

i Lavensby). Laksegl paa Smedekontrakten,
1766.

 1	 2	^P ^I 3	 4	 5	 6
 7	 8	 9	 10	^H ^S 11	 12
 13	 14	 15	 16	 17	 18
 19	 20	 21	 22	 23	 24
 25	 26	 27	 28	 29	^P ^C 30
 31	 32	 33	^B ^I 34	^C ^P ^S 35	^P ^I ^S 36
 37	 38	 39	 40	 41	 42
^I ^I 43	^C ^I ^M 44	^I ^I 45	^I ^I 46	 47	 48
 49	 50	 51	^I ^I 52	 53	 54

Tavle V.

1. Mads Schmidt's Gaard i Brandsbøl (Søgaarden).
2. Hans Petersen, Havnbjerg (nu Claus Clausens Gaard).
Nr. 1 og 2. Laksegl paa et Skøde fra Brandsbøl, 1679.
3. Peter Jacobsen, Lunden (nu Jørgen Jacobsens Gaard). Laksegl paa Skiftebrev, 1698.
4. Christen Christensen, Havnbjerg (nu Otto Petersens Gaard). Laksegl paa Skiftebrev, 1698.
5. Christian Skov's Gaard i Lavensby. Indhugget i en Sten ved Indkørslen til Gaarden, med Bogstaverne I. H. S. og Aarstal 1835. Johan Johansen, der 1844 afstod Gaarden til Jens Jessen Klyhn. Siden 1929 er Chr. Skov Ejer.
6. Jørgen Jepsen Nissen, Kokhave, Lavensby.
7. Jørgen Jørgensen, Lavensby.
8. Peter Schmidt, Lavensbymark.
9. Bol Nr. 9 i Lavensby. 1625: Hans Klausen.
Mærkerne Nr. 6—9 er indstempet i Langjern til de gamle Træpløve.

a) Peter Jacobsen, Lunden

b) Hans Petêrsen, Havnbjerg

signerer som Taksatorer under Skiftekontrakt af 15. Marts 1766, efter hvilken Bolsmand Jørgen Petersen i Lunden overdrager Ejendommen til sin Søn Peter Jørgensen.

Oksbøl Sogn

Tavle V, 10—12.

10. Hans Christensen, Oksbøl, Laksegl paa en Købekontrakt, 1728.
 11. Hans Sørensen, Sandemand i Oksbøl, Laksegl paa en Købekontrakt, 1729.
 12. Matz Nielsen i Oksbøl, Laksegl paa Skiftebrev, 1698.
-

Nordborg Sogn

Tavle V, 13—29.

13. Peter Petersen Stødt, Nordborg.
14. Friedrich Lorenzen, Nordborg.
15. Jens Espensen, Nordborg.
Nr. 13—15 Laksegl paa et Skøde fra 1677.
16. Niels Petersen, Nordborg.
17. Jørgen Jessen, Holm.
18. Peter Lassen, Holm.
Nr. 16—18 Laksegl paa et Tingsvidne fra 1608.
19. Carsten Jürgens, Nordborg.
20. Henning Poss, Nordborg.
21. Jes Paulsen, Nordborg.
19—21 Laksegl paa et Skøde fra 1611.
Mærkerne 13—21 er meddelt af Herredsfoged P. Klinker, 1917.
22. Mads Paulsen, Pøl.
23. Chr. J. Kolmos, Pøl.
24. H. Chr. Dominicussen, Pøl.
25. Nis Jepsen, Pøl.

26. Jørgen Grau's Gaard i Pøl (siden 1892 Jørgen Kolmos) indhugget i en Ledsten, med Aarstal 1751.

- Nr. 22—26 er meddelt af † Chr. Kolmos, Pøl, senere i Nordborg.
27. Otto Friedrich Ahlmann, Købmand i Nordborg. Laksegl 1789.
28. Peter Hansen Hollænder i Nordborg, 1789. Laksegl. Begge underskriver som Vidner paa et Skiftebrev for Skipper Lorenz Lorenzen, Fynshav, 1789.
29. Friedrich Diederichsen, Tingskriver i Nordborg, Laksegl paa et Skiftebrev for Mathias Christensen i Broballe 1689.

Hørup Sogn

Tavle V, 30—42.

30. Peter Christensen, Hørup, Laksegl paa Købekontrakt fra 1728.
31. Gaarden Hørupris (Jacob Jacobsen).

32. »Peter Hjort y' Munthebjerg«, 1620, nu Andreas Kaad's Gaard.
33. Jacob Thomsen, Miang 1754, (nu Peter Jacobsen's Gaard).
34. Bertel Jensen, Mindebjerg, Laksegl 1756.
35. Christen Petersen, Hørup, Laksegl 1756 og paa et Skøde for Frost's Gaard i Sundsmark 1776. Han maa være Søn af Peter Christensen, Nr. 30.
36. Peter Jensen, Lambjergskov, Laksegl 1756.
37. Bjørnemosgaard.
38. »Kildegaard« i Mindebjerg (nu Hans Michelsen's Gaard) indskaaret i Dørbjælke paa Gaarden.
39. Jens Petersen Blad, Synsmand i Lambjerg. Laksegl 1754.
40. Peter Bonde, Mindebjerg. Laksegl 1795.
41. Jørgen Hansen, Majbøl, 1694, indridset i Tinkrus.
42. Hans Bladt, Mindebjerg, 1780, indridset i Tallerkener.

»e Ringstok« fra Høruphav

En gammel Skik bruges endnu i Høruphav. To Husejere skal ringe med Kirkeklokkerne i Hørup, naar en dør i Byen og ved Begravelsen. Ringepligten ordnes ved en Budstikke.

Den er en ca. 30 cm lang firkantet Stok, ca. 4 cm bred paa alle fire Sider. I denne er Bomærkerne eller Navneforbogstaverne indskaaret. Den, der har Stokken i sit Hjem, har med sin Nabo, hvis Navn eller Mærke følger i Rækken, Pligt til Klokkeringningen. Har A og B udført dette Hverv, sendes Stokken til

den nærmeste i Rækken, der bliver den, indtil der
atter indtræffer Dødsfald i Byen og C og D skal saa
sørge for Ringningen.

Ringstokken fra Høruphav.

Hvor gammel denne Skik er, vides ikke, man har
ingen skriftlige Optegnelser. Den gamle Ringstok er
fra 1784, den opbevares i Museet paa Sønderborg
Slot. 1890 blev en ny Stok anskaffet, med de davæ-
rende Beboeres Navnebogstaver.

En lignende Skik brugtes endnu i Majbøl i Begyn-
delsen af 19. Aarhundrede. Skatten skulde betales
paa Hertugens Kontor paa Augustenborg. Man hav-
de ordnet det saaledes, at én Mand samlede Skatten

ind i Byen og bragte den samlet til Augustenborg. For at ordne denne Sag brugte man en Budstikke, »e Skatstok«. Den vandrede, ligesom Ringstokken i Høruphav, »fra Grande til Grande«, og den der havde Stokken vidste, at det til næste Kvartal var hans Opgave at samle Skatten ind og sørge for, at den kom i Hertugens Kasse. I Stokken var Bomærkerne indskaaret, den findes dog ikke mere.

Naar der var Lavvande i Høruphav, var Omegnens Bønder nede ved Stranden at skovle Sand op paa den højere Strandbred, for senere at køre den hjem. Naar flere Bønder kastede Sand op paa et Sted, blev et Bræt med Gaardens Bomærke sat i Hoben, for at Karlen, der hentede Sandet, kunde tage af den rigtige Hob.

Tandslet Sogn

Tavle V, 43—54.

43. Jens Jørgensen, Tandslet, Synsmand.
44. Chresten Jørgensen, Mommark, Synsmand.
45. Jørgen Iversen, Jestrup, Synsmand.
46. Jørgen Jepsen, Stensgaard, Synsmand.
Nr. 43—46: Laksegl paa Skiftebrev for Peter Rasmussen i Jestrup, dat. 11. Febr. 1772.
47. Iver Petersen, Ertebjerg, Synsmand.
48. Esben Jensen, Tandslet, Synsmand.
Nr. 47 og 48: Laksegl paa Skiftebrev for Andreas Christensen i Jestrup, dat. 27. Marts 1745.
49. Peter Jacobsen, Holballe, Mærket har været indskaaret paa forskellige Brugsgenstande paa Gaarden.

50. Christian Skovmand, N. Tandslet (senere Jørgen Rasmussen).
51. Thomas Matzen, Jestrupgaard, Tingsvidne fra Asserballe, 1675. Laksegl.
52. Jørgen Jacobsen, Synsmand i Ertebjerg Laksegl paa Skiftebrev, 1806. (Nu P. Leimands Landsted).
53. Chresten Petersen i Jestrup. Laksegl 1652.
54. Claus Jespersen i Jestrup. Laksegl 1654.

Lysabild Sogn

Tavle VI og VII, 1—6.

Skovby Grandelaug.

Ved Fællesgræsningen paa de store Enge ud mod Havet ved Skovby og Lysabild var Kreaturerne mærkede med Ejerens Bomærke. Hvert Dyr bar en »Flej«, et lille Stykke Bræt, med indskaaret Mærke, fastbundet mellem Hornene. —

Indtil 1868 blev Tilsynet med Kreaturerne besørget af de enkelte Medlemmer. Grandelaugets havde sin Budstikke («e Dyndstok» eller «e Grandstok»), i hvilken Ejernes Bomærker var indskaaret. Var det ene Medlem færdig med sit Tilsyn, blev Stokken bragt til Naboen i den Rækkefølge, som Mærkerne var indskaaret. Den, der fik Stokken, vidste, at det saa var hans Tur med Tilsynet. »Dyndstokken«, som nu opbevares i Museet paa Sønderborg Slot, er lavet i 1856, da den forrige fra 1783 var oplidt. — Alle »Fleje« med Bomærkerne findes ligeledes i Museet.

Skovby Grandelaug er beskrevet i »Fra Als og Sundeved, Hefte XXI, Lysabild Kirke og Minder fra Sognet«, Side 46 ff.

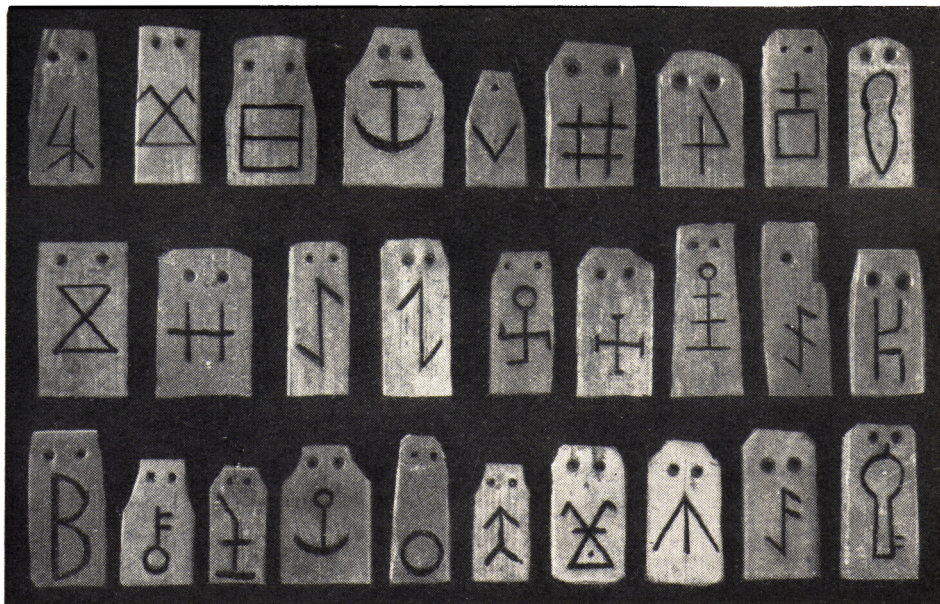
Budstikken fra Skovby Grandelaug.

Siden 1944 er Skovby Grandelaug ophævet og Jorden udskiftet.

De 28 Medlemmers Bomærker (Tavle VI) er følgende:

Første Række (fra venstre):

Hans Bonde, Skovby, Fr. Duus, Skovby,
 Th. Jacobsen, Fjelby, H. Iversen, Skovby,
 P. C. Duus, Skovby, Jørgen Hansen, Fjelby,
 Andr. Iversen, Fjelby, Hans Jørgensen, Fjelby.
 Hans Andresen, Skovbyballe.

Tavle VI.

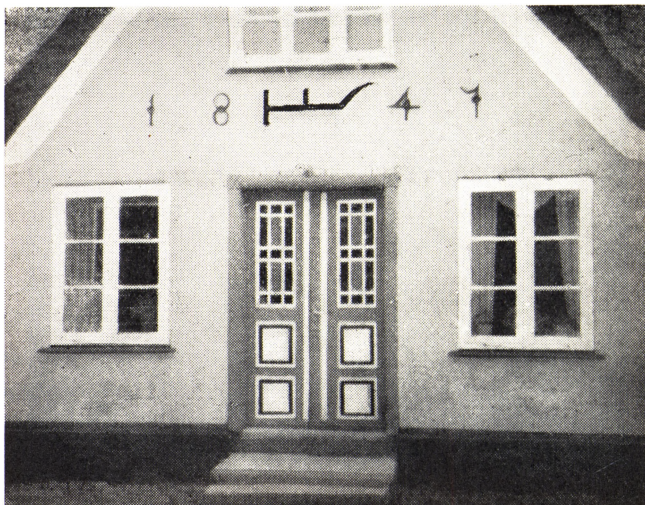
Skovby Grandelaug.

Anden Række:

Peter Petersen, Fjelby, Hans Duus, Fjelby,
Andr. Andersen, Skovby, Andr. Paulsen, Skovby,
Christen Lassen, Skovby, Nis Hansen, Skovby,
Thomas Nissen, Skovby, Andr. Petersen, Skovby,
Peter Paulsen, Skovby.

Tredie Række:

Hans Bladt, Skovby, Hans Hansen, Fjelby,
Hans Clausen, Skovbyballe, Mathias Petersen,
Skovby,
Andreas Lassen, Skovby, Jørgen Petersen, Skov-
by,

Jørgen Hansens Gaard i Skovbyballe.
Bomærket er malet over Hoveddøren.

Andreas Duus, Skovbyballe, Jørgen Lassen, Skovbyballe,
Peter Bladt, Skovby, Chr. Duus, Skovbyballe.

Desuden kendes følgende Bomærker fra Lysabild Sogn, Tavle VII, 1—6:

1. Nis Hansen i Rubsballe (Skovbyballe) 1675
Tingsvidne i Asserballe Kirkearkiv.
2. Jørgen Nielsen, Skovbyballe.
3. Christen Duus, Lysabild.
4. Nis Jespersen, Skovbyballe.
Nr. 2—4 Laksegl paa Byttekontrakt fra 1691
(Lysabild Kirkearkiv).
5. Skovby Smedie.
6. Hans Jørgensen, Sarup, Sandemand. Laksegl
paa et Tingsvidne fra 1759, udstedt for Vranglandgaard i Ulkebøl Sogn.

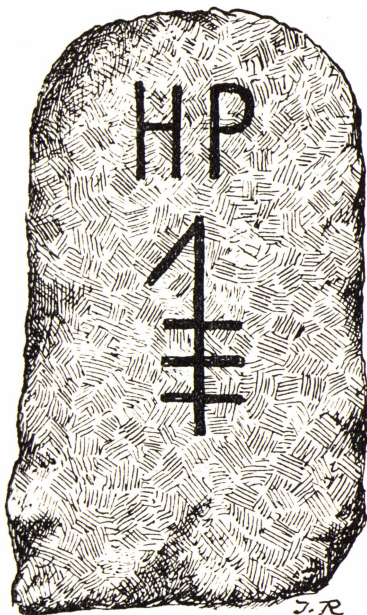
Kajnæs Sogn

Tavle VII, 7—10.

7. Hans Petersen, Østerby (nu Peter Petersens Ejendom). Indhugget i en Skelsten, ca. 1700. Stenen opbevares i Museet paa Sønderborg Slot.
8. Hans Peter Møller, Møllemarkgaard. Laksegl 1781.
9. Kobbelgaard (Midtkobbøl).
10. Den gamle Færgelgaard (sen. P. Mortensen).

 1	 2	 3	 4	 5	 6
 7	 8	 9	 10	 11	 12
 13	 14	 15	 16	 17	 18
 19	 20	 21	 22	 23	 24
 25	 26	 27	 28	 29	 30
 31	 32	 33	 34	 35	 36
 37	 38	 39	 40	 41	 42
 43	 44	 45	 46	 47	 48
 49	 50	 51	 52	 53	 54

Tavle VII.

Skelsten fra Kajnæs (Tavle VII, 7)

Dybbøl Sogn

Tavle VII, 11—21.

11. Henrik Gerthsen, Dybbøl, 1542.
12. Bunde Nielsen, Ragebøl, 1603.
13. Jep Nielsen, Ragebøl, 1603.
14. Johan Jensen Dybbøl, 1606.
15. Laue Jensen, Dybbøl, 1606.
16. Nis Jensen, Dybbøl, 1606.
17. Thomas Jepsen, Ragebøl, 1577.

18. Niels Ebsen, Dybbøl, 1577.
 19. Peter Jepsen, Dybbøl, 1577.
 20. Claus Hansen, Dybbøl, 1603.
11—20 findes som Vokssegl paa Tingsvidner i Nybøl Herreds Arkiv.
 21. Indskaaret i en Bjælke i den 1849 nedbrændte Dybbøl Mølle, med Aarstallet 1785 og Bogstaverne L. C. — Lorenz Clausen ejede den Gang Møllen. Antagelig er Møllevingerne Møllens Bomærke.
(Meddelt af Jørgen Zachariassen, Dybbøl, 1922).
-

Sottrup Sogn

Tavle VII, 22—24.

22. Bunde Petersen, Snogbæk, Laksegl, 1624.
 23. Peter Andresen, Snogbæk, Laksegl, 1689.
 24. Chresten Lyck's Gaard i Østersottrup. Mærket var indskaaret i Dørbjælken i Laden, der blev nedbrudt omkr. 1900.
(Meddelt af Gaardejer Asmus Lyck, Øster Sottrup).
-

Broagerland

Tavle VII, 25—54, og VIII, 1—23.

25. Peter Iversen, Skodsbøl, 1598.
26. Peter Michelsen, Smøl, 1598.

27. Michel Petersen, Broager, »sin mark vnd nahmen«, 1624.
28. Andreas Marquartzen, Mølmark, 1555.
29. Matz Nels (Nielsen), Skodsbøl, 1542.
30. Michel (ulæseligt), »tho Smøle«, 1542.
Mærkerne 25—30 findes som Segl paa Dokumenter i Nybøl Herreds Arkiv (nu i Landsarkivet i Aabenraa).
31. og 32. er Laksegl paa et Dokument (Brudstykke) fra Broager 1603. Ejerne maa være fra Broagerland.
33. Jes Andersen, Smøl, 1673.
34. Rasmus Nielsen, Broager, 1691.
35. Hans Tychsen, Skodsbøl, 1713.
36. Chresten Ebbesen, Skodsbøl, 1694.
37. Niels Petersen, Broager, 1701.
38. Peter Jessen, Dynt, 1709.
39. Jep Jørgensen, Skodsbøl, 1699.
40. Jens Hansen, Broager, 1624.
41. Matz Petersen, Skodsbøl, 1636.
42. Johan Nielsen, Skelde Mark.
Nr. 33—44 findes som Laksegl paa Dokumenter i Privateje.
43. Skaaret i en Bænk paa Pulpituret i Broager Kirke. Under Mærket I.H.S og Aarstallet 1663.
- 44—51. Indskæringer i de gamle Kirkestole i Kirken.
- 52—54. Indridset i Stenene ved den tilmurede Nordportal ved Kirken.

- 1—2. Indridsninger i Muren ved Nordportalen.
Fra Skelde kendes Bomærkerne endnu for 21 Ejendomme. Siden Midten af sidste Aarhundrede bru-

 1	 2	 3	 4	 5	 6
 7	 8	 9	 10	 11	 12
 13	 14	 15	 16	 17	 18
 19	 20	 21	 22	 23	 24
 25	 26	 27	 28	 29	 30
 31	 32	 33	 34	 35	 36
 37	 38	 39	 40	 41	 42
 43	 44	 45	 46	 47	 48
 49	 50	 51	 52	 53	 54

Tavle VIII.

ges de ikke mere. Før fandt man dem endnu indskaaret eller indridset i mange Brugsgenstande.

De 21 Mærker ses paa Tavle VIII, 3—23:

3. Johan Iversen, Frydenlund (Hans Klemmensen).
4. Jørgen Christensen, Maaling (Carsten Jepsen).
5. Smedien i Skelde. Rasmus Rasmussen.
6. Andreas Thomsen (Jens Tølle).
7. Jacob Thyhsen, Frydendal (Jørgen Christensen).
8. Christian Thyhsen, Langkær (Chr. Jepsen).
9. Hans Asmussen, Skelde (Hans Struck).
10. Jørgen Petersen, Skelde By.
11. Jacob Jacobsen, Skrækkehøj.
12. Hans Christensen, Borre.
13. Peter Andersen, Midtballe.
14. Hans Andresen, Røjhus.
15. Jacob Jacobsen, Overballe (Iversens Gaard).
16. Andreas Thomsen, Overballe.
17. Christian Christensen, Overballe.
18. Christian Gregersen, Overballe (Andr. Fynsk).
19. Andreas Andersen, Overballe (Peter Clausen).
20. Peter Andresen, Mølskov (Hans Hansen).
21. Jørgen Hansen, Stensig (Nicolai Clausen).
22. Andrea Andersen, Vandstedbæck (Hans Schmidt).
23. Hans Jørgen Hattesen, Skelde (Jens Wegerslev).

Ullerup Sogn

Tavle VIII, 24 og 25.

24. Blansgaard, (Jens Thomsen) indstemplet paa Langjern til Træplov.
 25. Johan Andresens Gaard i Ullerup. Efter Johan Andresens Meddelelse har Mærket været indskaaret paa gamle Brugsgenstande paa Gaarden.
-

Nybøl Sogn

Tavle VIII, 26—32.

26. Hans Andersen, Herredsfoged i Nybøl Herred, 1598.
 27. Hans Asmussen, Herredsfoged i Nybøl Herred, 1631.
 28. Niels Jensen, Oldemand i Stenderup, 1606.
 29. Peter Marquartsen, Stenderup, 1624.
 30. Jep Petersen, Herredsfoged i Nybøl, 1624.
 31. Andr. Truvelsen, Herredsfoged i Nybøl, 1540.
 32. Peter Eggertsen, Herredsfoged i Nybøl, 1613.
Disse Bomærker findes paa Dokumenter i Nybøl Herreds Arkiv (Landsarkivet i Aabenraa).
-

Vestlige Sundeved

Tavle VIII, 33—44.

I Varnæs blev hvert Foraar forfattet en Vedtægt vedrørende Byens Græsning. Tolv Mand blev valgt, som skulde enes om, hvorledes man skulde forholde sig Sommeren over. Et saadant Grandebrev er endnu i Behold:

Grandebrev.

I Dag er efterfølgende Vilkaar oprettet og underskrevet af nedenstaaende 12 Mænd.

1. For det første skal det Hegn, som sidst er bleven lavet, mellem Kirkegang og Byens Græsland blive ved Magt.

2. Forud er det vel overvejet besluttet, at hver Boelsmand skal have 18 Stykker i Ko- og Græsmarken, saa som 8 Heste og 10 Køer, og er ingen Boelsmand beføjet til at indslaa der hverken mere eller mindre.

Da mulig en eller anden Boelsmand ikke har tilstrækkelig Bæster eller Køer til at beslaa Græsmarken, saa skal han først tilbyde de andre Boelsmænd sin Andel i Græsmarken, og paa ingen Maade til andre under Straf af 1 Mark til Amtmanden og en Tønde Øl til Byen. Forresten gælder 2 Køer for 1 Hest.

I denne Sommer er det ingen tilladt at sætte enkelte Kreaturer i Tøjr under Straf af ovenstaaende Bøder.

Paa Byens Græsmark skal Aftægtsfolkene have 16 Faar eller Svin, men derimod er det dem ikke tilladt at have andre Kreaturer.

Ligeledes er det ikke tilladt Inderste at tildrive eller tilkøbe Smaakreaturer paa vor fælles Kogræs, meget mere skal dette herefter være aldeles afskaffet.

Begge Smede skal efter Forholdene have deres sædvanlige Rettighed, saaledes begge 3 Køer, og Skolemesteren en Ko.

Dem af Kaadnere eller Inderste, der lader deres Svin eller Faar gaa paa vor Mark eller Korn, skal give en Tønde Øl til Byen, og i Gentagelses Tilfælde det dobbelte i Straf.

Ogsaa har Hr. Jacob (Anden Præst) haft fra Arrildstid 3 Køers Græsgang paa vor Kogræs, hvorefter han for Fremtiden maa rette sig.

Til Bekræftelse har vi dette af os velovtænkte underskreven. Ogsaa har vi endnu bestemt, at hvem der i Fremtiden handler imod vort Vilkaar, skal bøde den dobbelte Straf.

Altsaa sket Værnæs den 9. April 1677.

De tolv Navne og Bomærker er forsynet med Betegnelsen »Selvtegnet Mærke«, den 13. Underskriver, Andreas Hansen, har været Pennefører, han har ikke tegnet sit Mærke. — Der følger Bomærkernes Ejere:

33. Anders Petersen
34. Jørgen Asmussen
35. Nis Paulsen
36. Peter Thomsen
37. Asmus Andersen
38. Jürgen Lorenzen
39. Thomas Nissen
40. Peter Lorenzen
41. Peter Asmussen

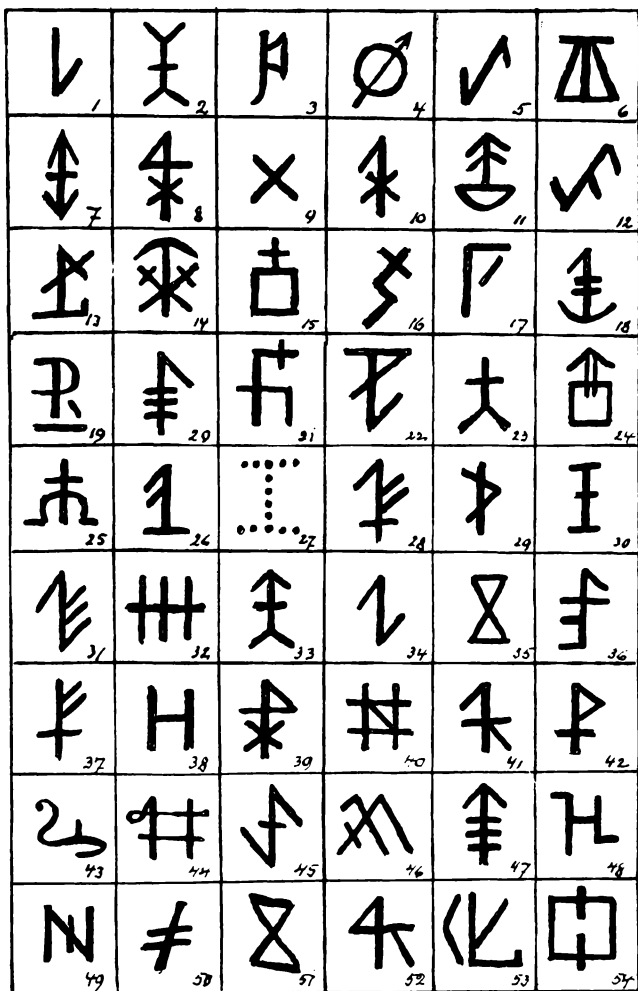
42. Asmus Thomsen
 43. Asmus Asmussen
 44. Hans Bossen.
-

Bomærker paa Brugsgenstande i Museet paa Sønderborg Slot

I Museet paa Sønderborg Slot findes en Mængde Brugsgenstande, der er forsynet med indskaarne eller indridsede Bomærker. Nr. 45—54 paa Tavle VII og paa Tavle IX.

45—54 (Tavle VII, findes paa forskellige Genstande af Ler, Træ eller Metal. Tavle IX:

Nr. 1—12 og 37—42 er indridsede i Bunden paa Lerfade. Var der Bryllup eller anden stor Fest i Byen, blev Fade, Tallerkener o. a. laant sammen fra hele Nabolaget, og saa var det vigtigt at have Bomærket indridset i Genstanden, for at enhver kunde faa sit tilbage. Nr. 13—17 findes paa de smaa Virkebrædder (Strømpebaandsvæv), som før fandtes i ethvert Hjem. Nr. 18—22 er indridset i Laaget eller paa Bunden af Tinkrus, Nr. 23 paa Foden af en Tin-Olielampe. Nr. 24 indskaaret i et Valkebræt, 25—28 paa Alenstokke (Nr. 27 er dannet af indslaaede Messingsøm). Nr. 29—33 er indskaaret i Smør- og Kageformer af Træ, Nr. 34 findes paa en Træmorter. Nr. 35—36 indridset i Krudthorn, 43—45 paa Signeter. Nr. 46 paa en Bronzegryde, Nr. 47—51 er indskaaret i Skaftet paa forskelligt Værktøj. Nr. 52 ses paa et Strømbræt (strømpeformet Bræt til Tørring af Strømper), 53 paa et Sennepsfad af Træ og

Tavle IX.

Nr. 54 paa et Mangelbræt. — Der findes i Museet ca. 80 Genstande, bl. a. Plovjern med Bomærker.

Landsbysmeden var den Mand i Byen, der bedst kendte Bøndernes Bomærker. Naar Langjernet til Træploven før Foraars- eller Efteraarsarbejdet skulde skærpes eller rettes ud, stemplede Smeden Ejerens Mærke ind i Jernet, for at enhver kunde faa sit rigtige tilbage. — Det indskaarne eller indstemplede Bomærke kendetegner Genstanden som Gaardens uomtvistelige Ejendom.

Bomærket, Gaardens eller Ejendommens Vaaben, har saaledes haft sin store Betydning gennem tusinde Aar. Men der er i Dag kun faa Gaarde paa Als og Sundeved, hvor man endnu kender det gamle Mærke.

Gaardejer Jacob Jørgensen i Brandsbøl, Jørgen Hansen og Andr. Duus i Skovbyballe o. a. har ladet Gaardens Bomærke anbringe over Døren eller paa Ladegavlen. Det er en paaskønnelsesværdig Tanke, der burde efterfølges af mange.

Skulde en æret Læser kende Bomærker fra Als og Sundeved, der ikke er gengivet i dette Skrift, vilde jeg være meget taknemlig for venlig Meddelelse.

J. Raben,
Sønderborg Slot.
